

Mircea MORARIU

Proza oamenilor de teatru

Un roman teatral

Născut în 1928 la Ploiești, absolvent al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu” din București, o vreme asistent al scenografilor W. Siegfried și Toni Gheorghiu, apoi angajat de Toma Caragiu, pe atunci director la Teatrul din Ploiești, ca scenograf, transferat mai târziu la efemerul Teatru al Tineretului, cel ce a funcționat în clădirea în care se află azi Teatrul de Comedie, plecat în Germania în 1963, țară în care și-a continuat cariera, cu periodice reveniri în România de după 1989, autor al unei cărți-obiect dedicată „Bucureștiului dintotdeauna”, **Sergiu Singer** publică în colecția „Proză” a Editurii Humanitas romanul **Pioneze și hârtie albastră**. Un roman al unei istorii agonizante, chiar dacă aparent prietenoase (cea parcursă de România în perioada interbelică, o perioadă la mijlocul și către sfârșitul căreia „se trăia și se trăia bine și tot nu se vedeau norii negri la Răsărit”), dar și al unei istorii agresive și agitate, deloc previzibile, în care viitorul nu se lăsa sub nici o formă deslușit (cea a sovietizării, comunizării, dejizării, ceaușizării, a modificării ostile a unui ritm de viață, a felului de a fi al oamenilor, a orânduirii sociale, dar și a orânduirilor ființei). Un roman-cronică de familie, un roman-cronică istorică, chiar dacă cronologia e una deliberat aproximativă. Familia l-a avut drept cap pe Bernard Lupașcu, evreu românizat, bogat, stabilit la Ploiești, tată al unei fiice pe nume Adina, căsătorită cu Matei Liveanu, „negustor tânăr, dar cu renume în urbe”, devenită mamă a doi gemeni, Octavia și Octav. O familie numeroasă, calmă, cu tabieturi și un bun-simț cât se poate de normale într-o lume definită prin *normalitate*, în care bunăstarea nu cădea din cer, se obținea printr-o muncă firească, nicidecum bezmetică, ce îngăduia și respectarea datinilor, și adăstatul la un mizilic, și savurarea unui trabuc *Davidoff*, și prețuirea vacanțelor și a semenilor. O familie ce se împruținează nu atât pe cale naturală, cât din pricina „plecărilor” din vremea în care România a intrat în rândul „țărilor democratice și birocrate”, familie a cărei poveste e rememorată de Octav, indiscutabil alter-ego al scriitorului. Memoria lui Octav recompune felul de a fi a două lumi – una cumsecade, liniștită, cu afaceri profitabile, cu gust pentru lectură și spectacole, cu popasuri la Capșa, loc în care, pentru Bernard Lupașcu, oamenii se împart în „domni” – aceștia fiind „oamenii de afaceri cu care tata-mare avea multă treabă” – și „bărbați”, adică „actori și scriitori care făceau *cenaclu* la câte o masă, acoperind cu discuția lor zumzăitul străzii”. O lume ale cărei simboluri erau tocmai pionezele și hârtia albastră, ce se găseau din belșug la orice papetărie și pe care Livenii le cumpărau de la papetăria domnului Apostolescu, spre a proteja casa și mobilele de razele prea puternice ale soarelui. Iar când pionezele și hârtia albastră au fost utilizate pentru camuflajul din timpul războiului, s-au înregistrat și semnele că începea o nouă epocă, de altminteri, presimțită de Martha Bibescu, cea care scria în *Jurnalul* său că 31 decembrie 1939 a fost „ultima zi a anului mort, care a ucis pacea”, care profetea că „ne ducem de-a dura, ne ducem de-a dura”, acestui plonjeu în abis fiindu-i consacrată a doua mare parte a romanului.

Cartea lui Sergiu Singer are un *incipit* grăitor pentru felul în care e construită narațiunea și pentru statutul său de „roman teatral”. Ne aflăm în „piațeta asfaltată din fața Odeonului”, îndată după 1989. „De sub zugrăveala făcută în grabă, mai apărea din loc în loc câte ceva dintr-un text; *Tră... ..ubit... porului*. Fragmente din osanalele timpului de curând trecut”. Din Odeonul de odinioară a rămas doar gongul. Iar la a treia bătaie a sa, începe spectacolul, al cărui regizor, scenograf, interpret, uneori și comentator e naratorul. Unul omisscient, unul care observă, consemnează ori chiar anticipează faptele, care adesea știe că burghezia pe care o prețuiește și care nu e una deloc extravagantă e totuși una muribundă. Spectacolul e construit sub forma unei memorări în capitole, tot atâtea „tablouri teatrale” cu titluri semnificative: „Oraș bogat”, „Frenezie interbelică”, „De bello Germanico”, „Hârtia albastră”, „Între două ape”, „În ape turburi”. Fiecare capitol are, asemenea pieselor de teatru, câte o listă ce fixează „cadrul” și „recuzita”; iar din recuzită, singurele ce se repetă până la un moment dat – moment care se frânge pe neașteptate, fapt ce semnifică schimbarea istoriei – sunt pioanezele și hârtia albastră. Lor le iau locul ziarele. Până ce pioanezele și hârtia albastră rămân o constantă, narațiunea e calmă, cu atenție la detalii, cu insistență asupra personajelor, în conformitate cu felul de a fi, tihnit, al unei vieți care, fără a fi neapărat idilică, merită totuși trăită. Iar oamenii nutresc plăcerea de a o trăi, cu rânduială, cu cumpătare, fără extravagante. O viață din care nu lipsesc artiștii, printre cei mai des evocați fiind Constantin Tănase și Leny Caler. Când dispar pioanezele și hârtia albastră, când personajele până atunci principale, clar conturate, se împutinează, pentru a lăsa locul unei devălmășii de nume și altor artiști care doresc să existe, trebuie să se conformeze rigorilor „realismului socialist”, dar și – parte luminoasă – lui Toma Caragiu ori Victor Rebengiuc (prieteni ai autorului), narațiunea devine mai agitată, mai seacă. Evenimentele istorice par haotice și memorarea lor nu mai respectă cronologia, unele anticipând-o, chiar dacă în sprijinul ei sunt convocate în continuare eșantioane de presă. E drept că locul *Adevărului*, al *Cuvântului*, al *Universului*, al *Curentului*, al *Dreptății* ori al relatărilor de la Radio București e luat de *Scânteia*, de *Scânteia tineretului*, de *Flacăra*, de un altfel de Radio București, dar și de Radio „Europa Liberă” – și asta pentru că „viața scrie mereu povești noi”. Iar la sfârșitul romanului, după ce naratorul ne înștiințează că peste „spectacolul” văzut prin pagini de carte „cortina a căzut în 1989”, șochează prezența unei noi liste de personaje, a cărei bogăție e simptomatică pentru ambiția lui Sergiu Singer de a integra cronică de familie într-o cronică istorică, rezultatul fiind un *theatrum mundi*, despre care, la fel ca despre istorie, nu știi prea bine dacă poți vorbi și altfel decât în termeni situați la extrem: calmul și frica.

Sergiu Singer, *Pioaneze și hârtie albastră*, Editura Humanitas, București, 2006.

Regizorul-povesteaș

Nu e pentru întâia oară când regizorul **Mihai Măniuțiu** ni se înfățișează în chip de „povesteaș”. A publicat de-a lungul anilor mai multe volume în care oniricul se îngemănează cu fantasticul, ambele placate pe un livresc bine temperat. În 1982, când era doar un promițător „regizor tânăr”, lui Măniuțiu îi apărea volumul *Un zeu aproape muritor*, ce reunea, sub forma unor exerciții de stil, construcții